

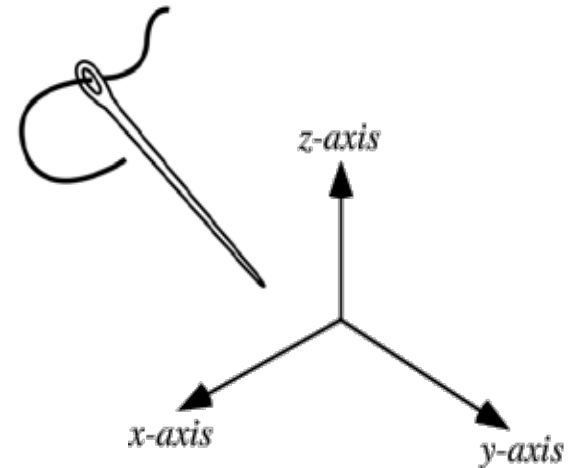
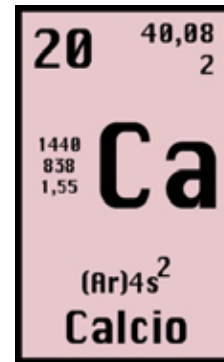
CALCIFILAXIS

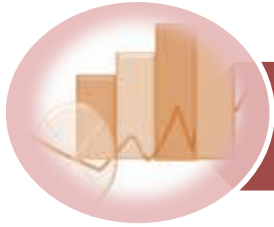
Cas clínic - Nefrologia

Alba Manzaneque Gordón

Mireia Mensa Vendrell

Hospital Clínic i Provincial de Barcelona
Servei de Farmàcia

INTRODUCCIÓ

MANIFESTACIONS CLÍNiques

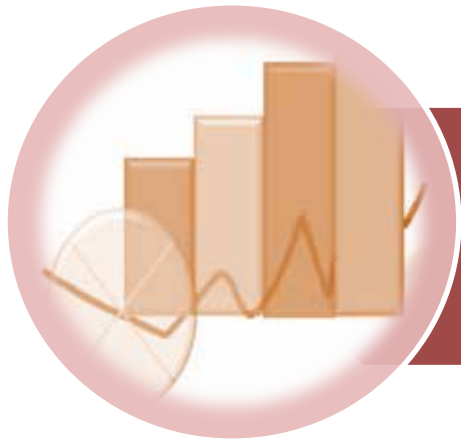
DIAGNÒSTIC

TRACTAMENT

INFORMACIÓ

CAS CLÍNIC

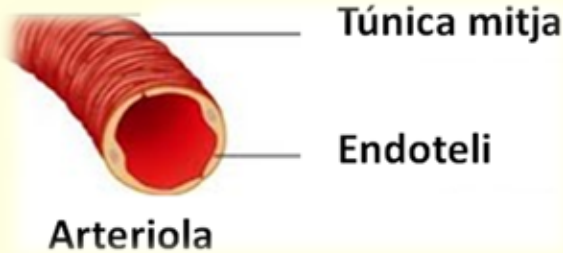
INTRODUCCIÓ

Sinònims

Arteriolopatia urèmica calcificant

Síndrome de gangrena urèmica

Panniculitis calcificant

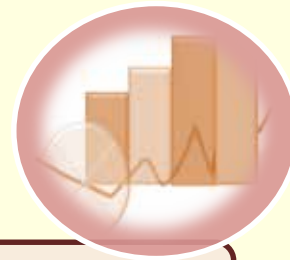

DEFINICIÓ

Alteració vascular greu que es caracteritza per una **progressiva calcificació vascular**, concretament de la túnica mitja de les arterioles, de la pell i dels teixits tous donant lloc a **úlceres necròtiques cutànies** extremadament **doloroses**

- § Entitat quasi exclusiva de pacients amb **insuficiència renal: en diàlisi, prediàlisi i trasplantats**
- § Pot aparèixer en pacients amb IRC lleu o moderada
- § S'ha observat en pacients amb funció renal conservada

Epidemiologia

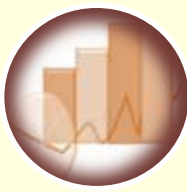

- § És una entitat poc freqüent però que amenaça la vida del pacient
- § La prevalença oscil·la entre el 1 i el 4 % dels pacients amb IRC en hemodiàlisi

- § ↑ Incidència :
  - § Augment n° pacients IRC en programa HD
  - § Més prevalença de factors de risc associats malaltia
  - § Augment ús quelants P amb Ca i anàlegs vit D
  - § Major consciència de la malaltia i detecció signes clínics

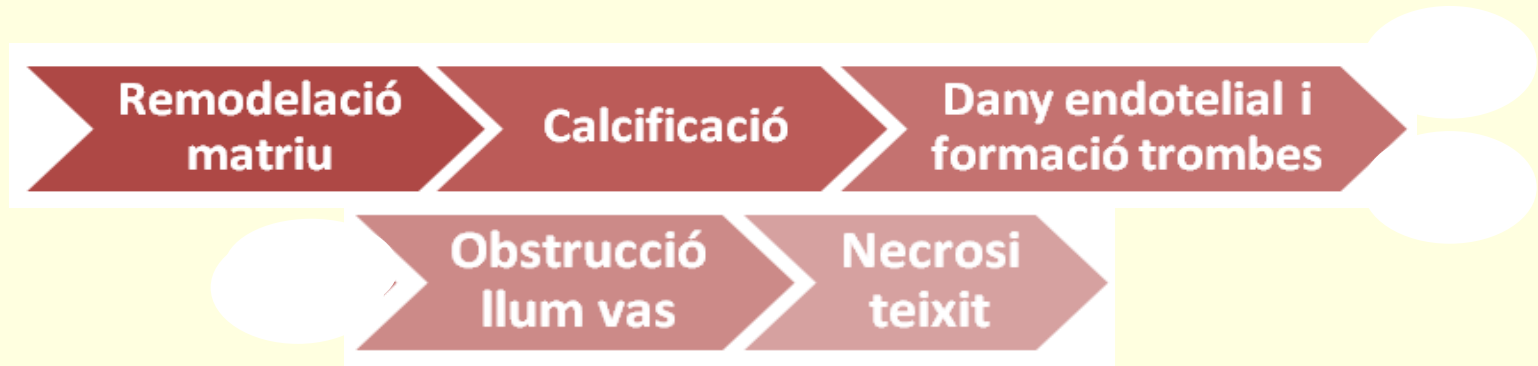
- § Alta morbiditat i **mortalitat** (60-80%)
  - § Supervivència estimada a l'any és del 45,8%
  - § Principal causa de mortalitat és per **complicacions infeccioses - sepsis**
  - § És diferent segons la localització de les lesions: les distals tenen una mortalitat del 23% i les proximals del 63%

Patogènesis

- § La patogènesis no és ben coneguda. Possible desequilibri entre els factors que indueixen i inhibeixen la calcificació de la paret vascular → **ETIOLOGIA MULTIFACTORIAL**
- § La presència d'**osteogènesis ectòpica** en vasos i teixit tou pot estar associada a la remodelació de la matriu extracel·lular (MEC)
  - § En les lesions de calcifilaxis s'ha observat una regulació a l'alça de marcadors d'osteogènesis :
Proteïna morfogènica òssia 2 (BMP-2): indueix la formació d'os, cartílag i teixit connectiu
Proteïna Gla de la matriu (inhibeix la calcificació de les artèries), **inactiva**
  - § Augment de l'expressió de osteopontina, fibronectina, laminina i col·lagen I indicant una extensa remodelació de la ECM

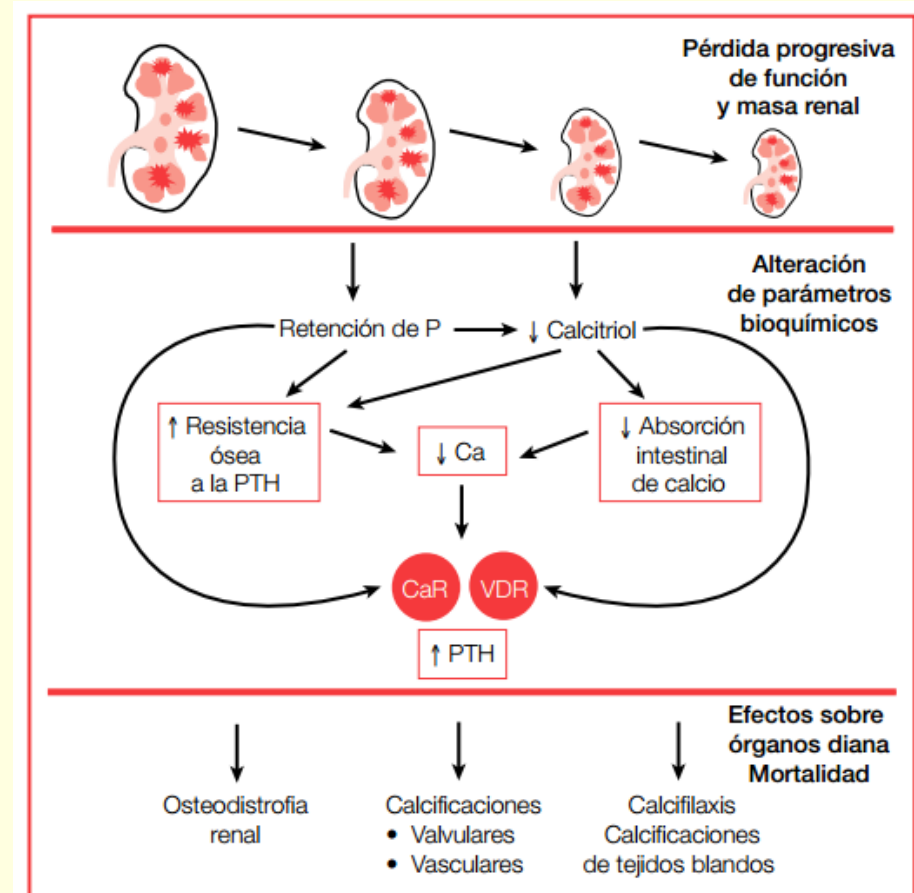
Les dades apunten cap a un procés actiu impulsat per la BMP-2 amb una àmplia remodelació de MEC i la deposició del mineral **hidroxiapatita** $[Ca_5(PO_4)_3(OH)]$ en el teixit sc

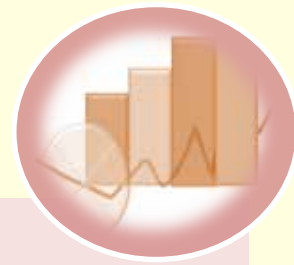
Metabolisme del calci i fòsfor en la IRC

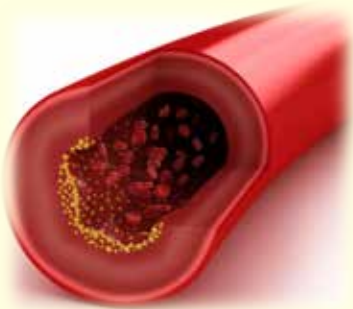
- 1) Hiperfosforemia per disminució del filtrat i deficiència de vitamina D per menor síntesis de calcitriol ($1,25\text{-(OH)}_2\text{D}_3$)
- 2) Dóna lloc a una hipocalcèmia per menor absorció intestinal de Ca^{++} , resistència òssia a la PTH i formació de complexes Ca-P
- 3) **Augmenta** la síntesis i secreció de la **parathormona** (PTH) que condueix a una hipercalcèmia (augmenta l'absorció intestinal i la reabsorció renal de Ca^{++} , la conversió de la vit. D en la seva forma activa i l'activitat osteoclàstica)
- 4) Pot condicionar calcificacions vasculars extenses

Factors de risc

- § Hiperparatiroidisme
- § Nivells elevats de Ca i/o P o del producte CaxP en sang
- § Altes dosis de metabòlits actius de la vitamina D

- § Sexe femení, ètnia caucàsica
- § Obesitat
- § HTA, DM, ateromatosi, tabaquisme
- § Estats d'hipercoagulabilitat
- § Malnutrició i hipoalbuminèmia
- § Alteracions de la paret vascular, insuficiència vascular

- § **Antagonistes vit K (ex. acenocumarol) i dèficit de vit K** Inhibeix la proteïna-GLA de la MEC
- § **Quelants de fòsfor que contenen calci (ex. acetat càlcic)**
- § **Anàlegs de la vitamina D (ex. calcitriol)**
- § Tractament previ amb corticoides
- § Administració de ferro

CAS CLÍNIC

- § Dona de 67 anys
- § Al·lèrgia a metronidazol i cefixima
- § Sense hàbits tòxics
- § Independent per les ABVD

Antecedents patològics

- § IRC secundària a glomerulonefritis mesangiocapilar en HD des del 1990
- § Doble trasplantada renal de donant cadàver el 1991 i 2005
- § El 2010 se li diagnostica rebuig de l'injert i actualment **IRC estadi IV-V**
- § **Hiperparatiroidisme** secundari i anèmia N-N
- § Altres diagnòstics: hipotiroïdisme subclínic, **HTA**, cardiopatia hipertensiva-valvular i doble lesió aòrtica (portadora de pròtesis mecànica i marcapassos)

Tractament habitual

Prednisona 10mg/dia	Sulfato de ferro 1 comp/dia
Tacrolimus 1mg/12 h	Darbepoetina 40 mcg/setmana
Micofenolat de mofetil 250mg/12 h	Acenocumarol segons pauta
Amlodipino 10 mg/dia	Pantoprazol 40 mg/dia
Furosemida 40 mg/dia	Atorvastatina 40 mg/dia
Calcitriol 0,25 mcg/dia	Alopurinol 100 mg/dia
Carbonat càlcic 500mg/dia	Budesonida/formoterol 160/4,5 mcg 2 inh/12h

Ingressa a finals de març 2014 per una pneumònia ...

MANIFESTACIONES CLÍNIQUES

Manifestacions clíniques

- § Les lesions cutànies que inicialment es presenten com una sèrie de **nòduls subcutanis i plaques (violàcies/*livedo reticularis*)** molt doloroses
- § Progressen en pocs dies, i les **úlceres es necrosen** donant lloc a l'aparició d'escares que sovint se sobreinfecten
- § Les lesions se situen més freqüentment en zones amb predomini de teixit adipós com en les cuixes i abdomen
- § Hi ha dues formes de presentació clínica:

PATRÓ PROXIMAL

Abdomen, tronc,
genitals i cuixa

Úlceres profundes i
necrosis del teixit gras

Pacients obesos

Pitjor pronòstic

PATRÓ DISTAL

Membres inferiors

Capcs superficials de la
pell

Pacients prims o
desnodrits

Millor pronòstic

Exploració física

§ 11/04 Signes d'insuficiència venosa i edema en les EEII. **Erosions superficials** en les cares laterals i posteriors exudatives i sense infecció

Orientació diagnòstica: dermatitis d'estasi en context d'ICC
Cures tòpiques i cultiu de les lesions

§ 15/04 **Úlceres amb característiques isquèmiques** sense secreció purulenta

Resultat cultiu: *P. aeruginosa* multiresistent (sensible a amikacina i colistina)
Foments amb amikacina tòpica

§ 29/04 Úlceres de diferents tamanyos, la major d'uns 10 cm de diàmetre en les 2 EEII, en cares laterals i posteriors, **amb púrpura al voltant i escares necròtiques** centrals amb abundant fibrina. **Molt doloroses al tacte**

Orientació diagnòstica: Úlceres secundaries a edema *versus* calcifilaxis

DIAGNÒSTIC

Principalment és CLÍNIC

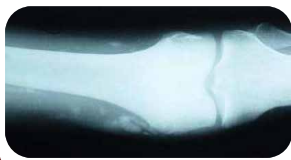

Sospita en pacients amb IRC (prediàlisi/diàlisi/transplantats) amb nòduls dolorosos subcutanis o plaques, úlceres que no cicatritzen, i/o necrosi

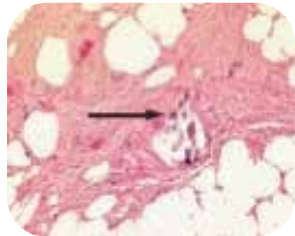
Diagnòstic diferencial: vasculitis sistèmiques, malaltia ateroembòlica/arterioesclerosi perifèrica, cel·lulitis, eritema nodós, piodèrma gangrenosa, fascitis necrotitzant, etc

Els **valors de laboratori** no són específics però en alguns pacients es poden observar nivells elevats PTH, fósfor, calci i el producte calci-fósfor en sang

Radiològicament es poden trobar calcificacions vasculares en el teixit subcutàni (caldrà diferenciar-les de les habituals en diàlisi)

Biòpsia tissular – per confirmar el diagnòstic

- § Evitar si el pacient té una infecció activa
- § Risc d'ulceració a la regió de la incisió
- § Possible rebuig de la prova (naturalesa dolorosa malaltia)

Valors de laboratori

		20-mar	4-abr	15-abr	23-abr	29-abr
PCR	<1 mg/dL	20,86	2,66	7,36	6,7	4,66
BUN	6-25 mg/dL	93	115	100	99	
Cr	0,3-1,3 mg/dL	3,53	3,3	3,19	4,07	3,06
*Ca⁺⁺	8,5-10,5 mg/dL	8,3	6,4	7,8	8,9	8,8
P	2,3-4,3 mg/dL	7,3	7	3,3	6,6	
Ca-P	<55 mg ² /dL ²	60,6	44,8	25,7	58,7	
PTH	10-65 pg/mL		86			46
* Valors de calci corregits per albúmina						

Biòpsia cutània

30/04 Per descartar/confirmar el diagnòstic de calcifilaxis

07/05 Resultat biòpsia

Úlcera necròtica sense representació de l'epiteli epidèrmic, dermis amb canvis de necrosis isquèmica i component inflamatori.

Teixit adipós profund amb necrosis lipídica i dipòsits càlcics en les parets dels vasos de petit calibre. Quadre histològic compatible amb calcifilaxis.

TRACTAMENT

1. Control metabòlic: Correcció **producte Ca-P**

MESURES GENERALS

§ Evitar suplementes de calci i vitamina D

§ Control nivells:

- ∅ Parathormona
- ∅ Calci (corregit per albúmina)
- ∅ Producte Calci-Fòsfor ($< 55 \text{ mg}^2/\text{dL}^2$)

§ Si Hiperparatiroidisme 2ari:

∅ 1a opció: **Cinacalcet** 30mg/dia VO i ↑ segons tolerància (màxim:60-120mg/d)

à Agent calcimimètic que actua disminuint els nivells de PTH, calci i fosfats

∅ 2a opció: **Paratiroidectomia**

à Alternativa en pacients refractaris a tractament farmacològic

§ HD diària: ↑ freqüència a 5-6 sessions setmanals (baix contingut en calci)

§ Quelants de fòsfor: **Carbonat de lantà, Sevelamer**

Medicació a l' ingrés	Medicació al diagnòstic
Prednisona , Tacrolimus, MMF	STOP, Tacrolimus, MMF
Amlodipino, Furosemida	Amlodipino, Furosemida
Calcitriol , Calcio carbonato	STOP
Hierro sulfato, Darbepoetina	Hierro sulfato, Darbepoetina
Acenocumarol según pauta	Canvi a heparina sódica
Pantoprazol, Atorvastatina, Alopurinol	Pantoprazol, Atorvastatina

Eliminar factors desencadenants

		20-mar	4-abr	15-abr	23-abr	29-abr	2-may	9-may	12-may	20-may
PCR	<1 mg/dL	20,86	2,66	7,36	6,7	4,66	4,98	5,34	7,32	9,25
BUN	6-25 mg/dL	93	115	100	99	102	104			19
Cr	0,3-1,3 mg/dL	3,53	3,3	3,19	4,07	3,06	2,89	2,65	2,95	1,88
*Ca⁺⁺	8,5-10,5 mg/dL	8,3	6,4	7,8	8,9	8,8	8,6	7,7	6,7	8,9
P	2,3-4,3 mg/dL	7,3	7	3,3	6,6		3,5			2,2
Ca-P	<55 mg2/dL2	60,6	44,8	25,7	58,7		30,1			19,6
PTH	10-65 pg/mL		86			46				
* Valors de calci corregits per albúmina										

→ HD intensiva (5 cops/setm)

2. Cures intensives de les úlceres

§ **Optimització antibioticoteràpia:** prevenció sobreinfecció i sepsis

§ **Estimulació formació de teixit**

- ü Prevenir la sobreinfecció de les úlceres à **DEBRIDAMENT** del teixit necròtic
- ü Fomentar l'ús d'apòsits d'hidrogel à protegeix de les infeccions i estimula la formació de teixit
- ü Teràpia amb càmera d'oxigen hiperbàric

Oxigen hiperbàric

§ **Mecanisme:**

- Contraresta hipòxia tissular à aporta elevades quantitats d'O₂
- Acció bactericida à per la formació de radicals lliures d'oxigen
- Promou l'angiogènesis
- Estimula la funció dels fibroblasts i VC arteriolar à afavoreix cicatrització

§ **Pauta d'utilització:** O₂ al 100%. Aplicat a 2.5 atm_{estàndards} durant 90 minuts

§ **Durada:** La millora s'observa a les 3-7 setmanes (20-40 sessions continuades)

§ **Inconvenients:** requereix instal·lacions específiques

§ Noves teràpies per ↑ cicatrització: TERÀPIA VAC

- ü **VAC:** Vaccum Assited Clousure à *Cierre asistido por Vacío*
- ü Sistema no invasiu emprat per la cicatrització avançada de les ferides
- ü **Pauta d'utilització:**
  - Ø Esponja microporosa que es col·loca sobre la ferida i es tanca hermèticament (al buit) à es connecta a una pressió externa continua o intermitent. *Es deixa actuar durant 24h els primers 7-10 dies.*
- ü **MA:** utilitza pressió negativa activa, controlada i localitzada
  - § Ajuda a estimular la cicatrització, redueix l'edema, afavoreix la formació de teixit de granulació, ↑ la perfusió i promou l'eliminació d'exsudat i material infecciós
  - § Permet l'eliminació de secrecions purulentes
  - § ↑ formació teixit nou (eliminació teixit i regeneració cel·lular)

Interconsulta a Dermatologia per establir protocol específic

ü Optimització de cures per calcifilaxis segons dermatologia:

- § Rentats amb aigua i sabó
- § Foments de permanganat potàssic al 1/10.000 durant uns 15-20 minuts
- § Esbandir amb aigua o sèrum salí
- § Aplicar formulació VAS-5 (tetracaina en vaselina) en oclusió x 15 minuts
- § **Desbridament quirúrgic** parcial de l'esfacel/fibrina
- § Apòsit de *Biatain* plata
- § Embenat amb gassa o crepe

∅ *S'aconsella realitzar cures diàries x uns 7 dies i després, depenent evolució, disminuir freqüència a una cura cada 48-72h*

Sobreinfecció de les úlceres

§ **Infecció de la ferida:** es cultiva material purulent de les úlceres i s'aïlla *P. aeruginosa* multiresistente (només sensible a amikacina i colistina) à es prescriuen fomentos amb amikacina tópica cada 12 hores

Cultiu úlcera dérmica: *Pseudomonas aeruginosa*
Antibiograma: Colistina S Amikacina S

§ Quadre **bacteremia** important: 38°C, tremolors i calfreds, taquicardia, taquipnea que coincideix amb la manipulació de la úlcera en el moment de la cura à S'instaura tractament d'ampli espectre amb **Meropenem**

Frotis úlcera dérmica: *Klebsiella pneumoniae* BLEA
Antibiograma: Imipenem S Meropenem S

§ 2n quadre **bacteremia:** el pacient presenta febre durant la sessió de diàlisis i d'acord amb el resultat dels hemocultius, s'inicia tractament amb **Daptomicina**

Hemocultiu : cocs grampositius tipus estafilococ à *Staphylococcus aureus*
Antibiograma: Cotrimoxazol S, Gentamicina S, Levofloxacina S
Oxacil.lina S, Rifampicina S, Vancomicina S

3. Control del dolor

§ El principals mecanismes de dolor estan relacionats amb la isquèmia tissular à sol ser refractari a l' analgèsia estàndard.

Recomanacions i opcions de tractament

L'analgèsia ha d'incloure principalment la utilització de derivats opiàcics

Evitar l'ús de morfina	S'acumulen metabòlits actius tòxics que poden causar hipotensió à <u>disminució perfusió tissular</u>
Es recomana l'ús <i>anàlegs de fentanil</i>	Eliminació hepàtica Estabilitat durant la diàlisi No acumulació de metabòlits actius
Tractament <i>dolor neuropàtic</i>	Disminució de la hiperexcitabilitat present al dolor al potenciar la inhibició gabaérgica Elecció: <i>Pregabalina, Gabapentina</i>
Possibilitat de <i>bloqueig nerviós terapèutic</i>	Opció de rescat si persisteix dolor Injecció del fàrmac en el lloc del dolor

CAS CLÍNIC

- § Abans del diagnòstic de calcifilaxis, la pacient ja portava pegat TD de fentanil de 25mcg degut a que presentava ↑ dolor a les úlceres
- § Tot i l'analgèsia pautada, la pacient refereix dolor intens a la zona ulcerada

- ü S'augmenta la dosis del pegat de fentanil à S'afegeix un 2n pegat de 12,5 mcg, cal anar ↑ dosi fins a 50mcg à Dosi final de **pegat TD: 100 mcg**
- ü Es pauta **pregabalina** 25mg cada 12 hores
- ü Es recomana administrar Actiq 200mcg (**Fentanil bucal**) previament a les cures *si precisa* à persistència de dolor i s'augmenta a 400mcg cada 6h

- ü **Paracetamol** 1g IV cada 8-6h com a tractament de rescat que després va passar a pauta fixa

∅ La presència de dolor a llarg termini va requerir la realització de 2 **bloquejos del nervi popliti** i 1 del nervi axil·lar esquerre amb Ropivacaïna 0,5%

4. Disminuir els dipòsits de Ca^{++} i la inflamació

Ø BIFOSFONATS

- § **Inhibeixen la calcificació vascular:** ↓ formació hidroxiapatita i ↑ producció de osteoprotegerina
- § **Activitat antiinflamatòria:** ↓ infiltració local de macròfags i ↓ secreció citoquines proinflamatòries
- § **Evidència científica basada en casos clínics**
  - ü **Torregrosa J i col. Nefrologia. 2012 :** sèrie 8 pacients tractats fins a la curació de les ferides
    - q 1 pac. alendronat; 4 pac. risedronat
    - q 3 pacients **ibandronat 6 mg iv** única + **3mg iv** als 15 dies + ibandronat vo
    - q Disminució del dolor (pocs dies) i regressió de les lesions (2-4 setmanes)
    - q Millora més ràpida en els que van usar fàrmac iv
- § **Precaució en IR (no ajustar la dosi inicial)**

Recomanació Guies S.E.N 2011

Inicial: **ibandronat 6 mg iv** o **pamidronat 90 mg iv**

Seguiment:

Ibandronat vo 150 mg/mes

Alendronat vo 70 mg/setmana

Risedronat vo 35 mg/setmana

4. Disminuir els dipòsits de Ca^{++} i la inflamació

∅ TIOSULFAT SÒDIC

- § ↑ la solubilitat dels dipòsits de Ca^{++} → accelera l'eliminació dels dipòsits de calci
- § Potent acció antioxidant (millora de la disfunció endotelial) i VD local.
- § És la **primera línia** de tractament de la calcifilaxis sense hiperparatiroidisme
- § No existeix consens en la duració del tractament → però la majoria d'autors coincideixen en mantenir-lo fins aconseguir la cicatrització completa de las úlceres
- § Evidència científica basada en casos clínics.
  - Redueix requeriments d'analgèsia (dies-setmanes)
  - Curació completa de les lesions en alguns casos (setmanes-mesos)
- § **EA + freqüents:** nàusees/vòmits, acidosi metabòlica
- § La **pauta més utilitzada** tiosulfat sòdic:

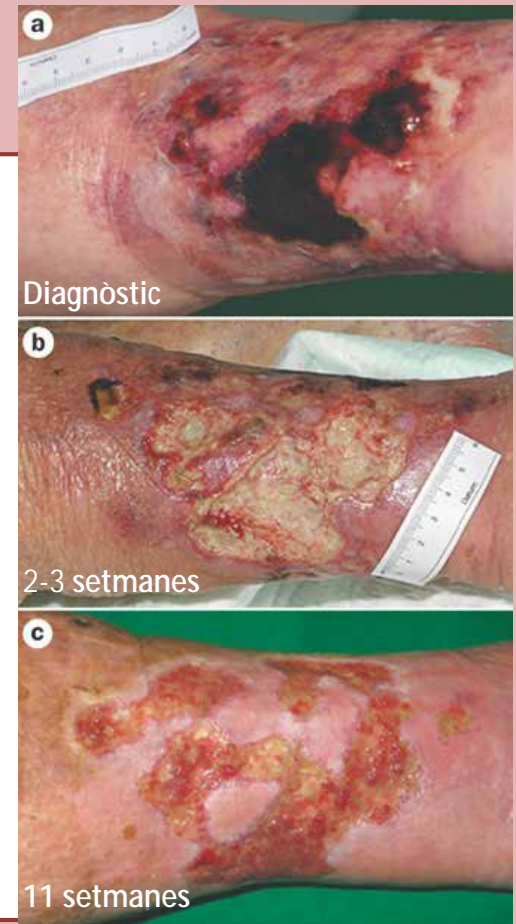
25 g IV durant 30-60 min, 3 cops/setmana
(durant la última hora de diàlisi ó post-HD)

BIFOSFONATS

- ü **IBANDRONAT 6mg iv** en dosi única en el moment del diagnòstic
- ü Pauta de manteniment: **Ibandronat 150mg vo** mensual

TIOSULFAT SÓDIC

- ü **13/05**: s'inicia tractament amb **Tiosulfat sódic al 20%** segons la pauta de 25g IV 3 cops per setmana (durant la última hora de diàlisi)
- ü **28/05**: les úlceres presenten millor aspecte i es disminueix la freqüència de les cures a dos cops per setmana, mantenint la pauta del tiosulfat
- ü **03/07**: degut a la millora de les úlceres i l'estat general de la pacient, es decideix donar l'alta mèdica i acabar el tractament amb tiosulfat. Es mantenen cures tòpiques a l'hospital de dia de dermatologia.
- ü **21/11**: les úlceres ja estaven pràcticament resoltes i es va donar l'alta definitiva

5. Altres mesures de suport

Ø **Suplements proteics:** Manteniment de l'estat nutricional i valorar afegir suplements proteics per afavorir la cicatrització de les úlceres

Ø Oferir **Suport psiquiàtric:** Es recomana realitzar interconsulta a psiquiatria en cas de úlceres greus i hospitalització perllongada

CAS CLÍNIC

§ Durant l'ingrés es van administrar **complements** nutricionals **hiperproteics** i a l'alta mèdica, es va recomanar una **dieta adaptada** a les necessitats de la pacient, així com el manteniment dels suplements proteics

§ La pacient va realitzar 2 **episodis d'ansietat** que van requerir atenció psiquiàtrica i administració de benzodiazepines.

§ Durant l'ingrés, es va diagnosticar **depressió** que es va anar controlant després de l'alta a consultes externes

CONCLUSIONS

- § Entitat rara que causa una **↑ morbimortalitat**
- § Sospitar en pacients amb **IRC i factors de risc** que presentin nòduls/plaques violàcies o úlceres molt doloroses
- § **Diagnòstic** principalment **clínic**. Valorar biòpsia cutània per confirmar-lo
- § Important iniciar el **tractament precoçment**
- § Corregir les alteracions metabòliques, fer una **cura intensiva** de les úlceres i controlar el dolor
- § L'ús de **bifosfonats i tiosulfat sòdic** han demostrat eficàcia en el tractament de les lesions produïdes en la calcifilaxis
- § No existeix un protocol de tractament. La millor opció es la **teràpia combinada**
- § Abordatge multidisciplinari

la pregunta del millón...

¿Que fármaco NO usaríamos para tratar la calcifilaxis?

- A : Antibióticos
- B : Bifosfonatos
- C : Cinacalcet
- D : Derivados vit. D

CALCI LAXIS